

Ryska dagsedlar

LEV RUBINSTEIN

Ryska dagsedlar

Översättning Johan Öberg

ERSATZ

© Lev Rubinstein, 2015
© Ersatz, Stockholm 2015
Översättning från ryska Johan Öberg
Redaktör Erik Sidenbladh
Korrekturläsare Ola Wallin
Omslag Håkan Liljemärker
Grafisk form & sättning Ola Wallin
Tryck Spindulyš, Litauen 2015
ISBN 978-91-87891-22-9

www.ersatz.se

<i>Till den svenska läsaren</i>	7
<i>Ett titthål i ridån</i>	13
<i>Till dem som baktalar Ryssland</i>	19
<i>Den första återställningen</i>	25
<i>Indirekt anföring</i>	31
<i>Kamrat »Stalin« som vara</i>	37
<i>Andlig olikhet</i>	43
<i>Den antijudiska frågan</i>	49
<i>Krig och fred</i>	55
<i>Skruvkorken</i>	61
<i>Krigsstämningar</i>	69
<i>Vem vill ha krig?</i>	73
<i>Tårta med Krim</i>	79
<i>Kulturell offensiv</i>	83
<i>Makten och oppositionen</i>	87

Till den svenska läsaren

<i>Monumental propaganda</i>	93
<i>Normalt tempo</i>	99
<i>Tillbaka till Stalin</i>	105
<i>Storskalighetens befälhavare</i>	109
<i>Moraliska och poetiska värden</i>	115
<i>Inte om Stalin</i>	121
<i>Vad som hörs</i>	129
<i>Framtiden gick över</i>	133
<i>I en främmande tid</i>	141
<i>Anekdotens roll</i>	147
<i>Behagliga ord</i>	155
<i>Övergående svårigheter</i>	163
<i>Liksom inte på detta viset</i>	171
<i>Översättarens efterord</i>	181

Jag känner mig vilsen varje gång jag ställs inför kravet att entydigt definiera den genre jag arbetar i när jag skriver poesi eller prosa.

Jag tvingas att definiera min genre genom en negation, med hjälp av ett »INTE«. Detta är INTE en berättelse, INTE en artikel, INTE en följetong, INTE en dikt – och andra sådana »INTEN«.

Genrebegreppet är godtyckligt och konventionellt. Och den historiska utvecklingen av alla genrer medför alltid förändringar och brott mot kanon. Dessutom är *genre* ett kontextuellt begrepp. En och samma text kan beroende på kontexten förändra sina egenskaper och uppfattas som tillhörig en viss genre, ibland en annan, ibland en tredje.

Just därför känns det fullständigt naturligt att en poetisk text som jag har skrivit och som publiceras i en poesiantologi just är en poetisk text. Men samma text som publiceras i en prosaantologi blir en prosa-text. Och samma text, visad inom ramen för en konstutställning, blir ett visuellt objekt. I ett musiksammanhang blir den en del av ett musikaliskt verk. När

den ljuder från en teaterscen förvandlas den till ett stycke dramatik. Och så vidare.

Av alla ordkonstens former – poesi eller prosa – ligger sådant mig närmast som fyller upp de tomma platser som uppstår mellan olika genrer. Den intressantaste genren för mig är den som är svår att definiera entydigt.

För mig som författare och läsare sker alltså det intressantaste i gränsområdena mellan olika slags konst och litteratur, mellan genrer.

Därför upplever jag det som intressant och betydelsefullt när man i min poesi tycker sig se tecken på prosa eller dramatik, och i prosan – kännetecknen på poesi.

Den här boken innehåller prosatexter som har publicerats på internetsajten www.grani.ru 2007–15. Också deras genretillhörighet förändras beroende på kontexten. I en mediakontext blir de här texterna lästa som krönikor, följetonger och de betecknas som »essäer«. Samlade i en bok förvandlas dessa enstaka texter till en »prosabok«, en prosa vars genredefinition överläts åt läsaren. En absolut tilltro till läsaren är en av grundprinciperna för mitt litterära arbete.

Denna bok bör alltså läsas så som det passar läsaren. Må någon läsa den som en roman utan enhetlig

handling, någon som en essä om samhällets samtida seder, någon som en kritik av samtidens litterära språk, någon som en lyrisk diagnos av tidsandan. Eller vad som nu kan passa.

27 JANUARI 2015, MOSKVA

Lev Rubinstein

Ryska dagsedlar

Ett tithål i ridån

På nätet läser jag detta:

»Staden Moskvas direktorat för familje- och ungdomspolitik avser genomföra en ungdomsfestival jämlikt förordningen av staden Moskvas styrelse av den 15 februari 2007 (Dnr 252-RP) *Om genomförandet av en festival i Moskva för ungdomar och studenter ägnad 50-årsminnet av den VI:e Världsongdomsfestivalen.*« Hur skulle jag kunna glömma ett sådant årtal? Det är alltså femtio år sedan.

Jag minns ju alltihop.

Jag var tio år. Inte så gammal att jag kunde förstå allt, men inte så liten att jag inte förstod någonting. Den sommaren hade man insisterat på att föräldrarna skulle föra ut sina barn utanför huvudstadens gränser. Jag minns inte riktigt hur det kom sig, men själv blev jag kvar i Moskva. Med min kamrat och granne Sasja Smirnov, som också hade blivit kvar av någon anledning, strosade jag runt på stan och stirrade på orimliga under, som till exempel levande negrer och indier. De gled runt på de centrala gatorna, log, sjöng på ouppmärksamma språk och spelade på en massa okän-

da instrument. Våra ögon bländades av allt lysande och brokigt.

Jag minns också en inte helt ung, exalterad dam som tog en magerlagd indier i handen och tilltalade honom högt, i korta stavelser, så som man ofta gör med utlänningar: »Jag av-gu-dar indisk film! Förstår ni? Av-gu-dar! Förstår ni mig?» Indiern log och nickade med huvudet, som var invirat i något som inte kom härifrån och som var oerhört vackert. Sedan stack han till henne ett litet färgglatt rockslagsmärke. För övrigt var han kanske inte indier, utan något annat.

Jag och Smirnov fick också rockslagsmärken och vykort. De sparades i samlingar hemma i många år. Sedan försvann de.

Festivalen var utan överdrift epokgörande. Det blev plötsligt uppenbart att vi dittills hade levt i en svartvit värld. En känsla av osedd och otänkbar frihet svävade över den dammiga huvudstaden.

Luften var så kraftigt laddad med erotisk energi att det i Moskva året efter festivalen dök upp späd-barn i alla regnbågens färger. De är fullvuxna människor nu.

Men det var inte bara det här spåret som festivalen lämnade efter sig, och inte bara de toponymiska

relikterna – de otaliga Festivalgatorna och biograferna med namnet *Vänskapen*.

Många konstnärer ur den äldre generationen erkände senare att den utställning med samtida måleri som fransmännen hade med sig fick deras föreställningar om konst att kantra och gav den första impulsen till vad som nu kallas rysk samtidskonst. Och hur än den ideologiska ledningen under de kommande åren försökte sätta de lössläppta *abstraktionist-piderasserna* på plats, så gick det aldrig: saken var redan ordnad.

Efter festivalen kom *stiljagerna* – de första estetiska dissidenterna. Efter festivalen uppkom en idé om mode. Efter festivalen kom rock'n'roll. Efter festivalen fick ungdomskulturen i vårt land konturer – även om de var blyga och provinsiella. *Fartsovsjtjikerna* dök upp. De var – om än inte helt oegennyttiga – kulturheroer av en speciell sort, men spelade trots allt en roll som oförskräckta och konsekventa mellan-händer mellan de sovjetiska källborgarna och den internationella materiella kulturen. Ja, och den andliga också. Hos vem kunde man annars få tag i en skiva med Louis Armstrong eller Elvis Presley? De var sin tids *Hermesar*. Och de var också den tidens *Prome-teusar*. Och man behandlade dem nästan lika illa.

Det var knappast så att Stalins järnridå, som var tillverkad av armerad betong, gick upp de där dagarna. Det var bara en liten springa som öppnades, men genom den trängde ett så starkt luftdrag att det räckte till för att berusa en hel generation under många år framåt.

Lärdomen från Festivalen var på så sätt ytterligare en påminnelse om att frihet inte är ett absolut begrepp. Att friheten bara kan förnimmas inom ofrihetens kontext. Att den, i likhet med materien, bara är oss given genom våra sinnesintryck. Att frihet framför allt är en förnimmelse av frihet, och ingenting mer. Och en sådan förnimmelse fanns verkligen då. Man gav oss inte friheten, man visade den bara för oss genom det lilla hålet i ridån. På den tiden var jag och Smirnov inte i stånd att formulera det så. Vi kände friheten direkt, som barn gör. Den trädde fram för oss i en klart lysande, skimrande gestalt, i jämförelse med den var en nyårsgran nästan lika trist som en uppsats om tavlan »Ber att få anmäla min ankomst till vinterlovet«.

Det var inte frihet, utan en förnimmelse av frihet. Den fanns då...

Hur det nu går med den festival till minne av festivalen som anordnas av *Direktoratet för ungdoms- och*

familjepolitik är det bäst att inte tänka på. Av allt att döma, och av stilen och den emotionella hettan, blir den knappast mer lysande än den inledningsvis citerade beslutskungörelsen. Kort sagt, det är ingen idé att bekymra sig om festivalen i enlighet med förordning Dnr 252-RP. Det redan nämnda Direktoratet får bekymra sig om den och om alla dem som spottar i nävarna och förbereder sig för att hugga och såga. Detta är deras högtid.

Men låt oss minnas händelserna för femtio år sedan. Med tacksamhet, ömhet och, föreställ er, med hopp.

24 JULI 2007